

C-396/24. sz. [Lubreczlik]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. június 6.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sąd Okręgowy w Krakowie (Lengyelország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2024. április 22.

Az alapeljárás felperesei:

PU

QS

mBank S. A. (BL és CY elleni eljárás)

Alperesek:

mBank S. A.

BL

CY

Az alapeljárás tárgya

Tisztességtelen szerződési feltételek – A szerződés érvénytelensége – Beszámítási igény – A szolgáltatás fogyasztó általi teljesítésére vonatkozó kifogás – Visszatérítési követelések elévülése – Pénzösszeg kifizetése iránti követelés jelzálogkölcson-szerződés érvénytelenségével összefüggő jogalap nélküli szolgáltatás visszatérítése jogcímén.

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az uniós jog, különösen a 93/13/EGK tanácsi irányelv 7. cikke (1) bekezdésének értelmezése; EUMSZ 267. cikk

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- a) Ellentétes-e a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 7. cikkének (1) bekezdésével az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a szerződésben – különösen fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben – szereplő feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása és a szerződés – különösen kölcsönszerződés – ebből adódó érvénytelenné nyilvánítása esetében a fogyasztó köteles az eladó vagy szolgáltató részére a tőle az érvénytelen szerződés teljesítése során kapott kölcsön teljes névértékét visszatéríteni, függetlenül a fogyasztó által e szerződés alapján teljesített törlesztés és a fennálló tartozás összegétől, míg az eladó vagy szolgáltató visszakövetelheti a fogyasztótól a fogyasztó részére az érvénytelen szerződés teljesítése során folyósított kölcsön teljes névértékét, függetlenül a fogyasztó által e szerződés alapján teljesített törlesztés és a fennálló tartozás összegétől?
- b) Ellentétes-e a [omissis] 93/13/EGK tanácsi irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint az eladó vagy szolgáltató által az érvénytelen kölcsönszerződés teljesítése során a fogyasztó részére teljesített szolgáltatások visszatérítésének elbírálása során a nemzeti bíróság köteles az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztó részére az érvénytelen kölcsönszerződés teljesítése során folyósított teljes összeget az eladó vagy szolgáltató javára megítélni, függetlenül attól, hogy a fogyasztó továbbra is tartozik-e a az eladónak vagy szolgáltatónak, és függetlenül a fogyasztó által az eladó vagy szolgáltató részére az érvénytelen kölcsönszerződés teljesítése során teljesített szolgáltatások összegétől?
- c) Ellentétes-e a [omissis] 93/13/EGK tanácsi irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a nemzeti bíróság hivatalból köteles a követelést megalapozottnak nyilvánító ítéletet azonnal végrehajthatóvá nyilvánítani, ha a fogyasztó az eladó vagy szolgáltató által indított perben elismerte a követelést?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv: 7. cikk (1) bekezdése.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló, 1964. április 23-i törvény) (Dz.U., 16. szám, 93. tétel és módosításai), a továbbiakban: k.c.: 60. cikk (a szándék kifejezésének formája); 61. cikk 1. és 2. §-a (a szándék kifejezésének időpontja).

405. cikk (jogalap nélküli gazdagodás)

„Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles az előnyt természetben visszaszolgáltatni, ha ez nem lehetséges, annak értékét kell megtéríteni.”

410. cikk (a jogalap nélküli szolgáltatás fogalma); 455. cikk (a szolgáltatás teljesítésének határideje); 498. cikk (a beszámítás fogalma és feltételei).

499. cikk (a beszámítás módja)

„A beszámításra a másik félhez intézett nyilatkozattal kerül sor. A nyilatkozat visszaható hatállyal rendelkezik arra az időponttól az időponttól kezdve, amikor a beszámítás lehetővé vált.”

500. cikk (a szolgáltatás teljesítési helye megválasztásának módja); 501. cikk (a kötelezettség végrehajtásának elhalasztása a bíróság vagy a hitelező által); 502. cikk (az elévült követelés beszámításának feltételei); 503. cikk (a nettósításra vonatkozó szabályok alkalmazása a beszámításra); 504. cikk (lefoglalt követelés beszámítása); 505. cikk (a beszámítás kizárása - felsorolás).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeks postępowania cywilnego (a polgári perrendtartásról szóló, 1964. november 17-i törvény) (Dz. U., 2023., 1550. tétel és módosításai), a továbbiakban: k.p.c.: a k.p.c. 91. cikke (a meghatalmazásban adott felhatalmazás terjedelme); 98. cikkének 1. §-a (perköltségek); 100. cikk (a saját perköltség viselése vagy a perköltségek arányos megosztása); 101. cikke (a költségek alperes részére történő megtérítése a keresetnek való helyt adás ellenére); 102. cikke (a méltányosság elvének alkalmazása a költségek megítélése során); 103. cikkének 1. §-a (a fél vagy beavatkozó fél gondatlan vagy helytelen magatartása miatt felmerült költségek általa történő megtérítése); 132. cikkének 1. §-a (a jogi képviselők közötti kölcsönös iratkézbesítés); 133. cikkének 3. §-a (a bírósági határozatok és beadványok kézbesítése).

203¹. cikk (beszámítási igény)

„1. § A beszámítási igények alapjául kizárólag a következő követelések szolgálhatnak:

1) az alperesnek a felperes által érvényesített követeléssel azonos jogviszonyból származó követelése, kivéve ha e követelés nem vitatott, azt jogerős bírósági határozat, választottbírósági határozat, bíróság vagy választottbíróság előtt kötött

egyezség, bíróság által jóváhagyott peren kívüli megállapodás, vagy annak a felperes általi elismerését igazoló okirat állapítja meg;

2) a teljesített szolgáltatás visszatérítése iránti, az egyetemleges adósok egyikét a többi adóstárssal szemben megillető követelés.

2. § Az alperes a beszámítási igényt legkésőbb az ügy érdemi tárgyalásának megkezdésekor vagy a követelésének esedékessé válásától számított két héten belül terjesztheti elő.

3. § A beszámítási igény kizárólag eljárás beadványban terjeszthető elő. Az ilyen beadványra a keresetre vonatkozó rendelkezéseket – az illetékre vonatkozó rendelkezések kivételével – kell értelemszerűen alkalmazni.”

320. cikk

„Különösen indokolt esetben a bíróság az előírt szolgáltatás teljesítésének több részletre osztásáról is határozhat, és ingatlan átadása vagy kilakoltatás esetén megfelelő időpontot állapíthat meg e szolgáltatás teljesítésére.”

A 333. cikk 1. §-ának 2. pontja

„A bíróság hivatalból azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja az ítéletet, ha: [...]

2) az alperes által elismert követelést ítél meg”.

334. cikk 1. §-a „A bíróság az ítélet azonnali végrehajthatóságát megfelelő biztosíték felperes általi nyújtásától teheti függővé.”

334. cikk 2. és 3. §-a

„2. § A biztosíték nyújtására oly módon is sor kerülhet, hogy a végrehajtást követően visszatartják az alperestől átvett áruk vagy pénzeszegek felperes részére történő átadását, vagy felfüggesztik a lefoglalt ingóságok értékesítését.

3. § A lefoglalt vagyontárgyak értékesítése vagy tulajdonba vétele az ítélet jogerőre emelkedéséig hivatalból felfüggesztésre kerül.”

A 335. cikk 1. §-a (a határozat azonnali végrehajthatóvá nyilvánításának elfogadhatatlansága); 351. cikk (a ítéletet kiegészítő határozat); 692. cikk (a bíróságnak a vagyontárgyak bírósági letétbe helyezésével kapcsolatos ügyekre vonatkozó hatásköre); 776. cikk (a végrehajtható okirat fogalma); a 777. cikk 1. §-ának 1. pontja (végrehajtási jogcímek); 848. cikk (ingóságok lefoglalásának joghatása); a 924. cikk 1. §-a (a végrehajtás megkezdésének bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba); 930. cikk (a lefoglalást követően az ingatlan feletti rendelkezés); 938. cikk (a lefoglalt ingatlan kezelőjének felelőssége).

A tényállás és az eljárás rövid ismertetése

Az alapeljárás két ügyet egyesít, és három keresetet foglal magában, amelyek közül az egyik viszontkereset. Ami a PU és a QS által a varsói székhelyű mBank S.A. ellen indított kereseteket illeti (az mBank által a PU és a QS ellen indított viszontkereset), a felperesek 2006-ban a BRE Bank S.A.-val, amelynek jogutódja az mBank S.A., magánszemélyek részére szóló, CHF árfolyamhoz kötött „Multiplan” jelzálogkölcsön-szerződést kötöttek lakás építése és vásárlása, valamint az adós által e lakás megvásárlásához biztosított önrész refinanszírozása céljából. A szerződéskötést előtt aláírtak egy „jelzálogkölcsönökre és kölcsönökre vonatkozó nyilatkozatot”, amely tájékoztatót tartalmazott a CHF-hez kötött kölcsönrel kapcsolatos kockázatokról. A kölcsön valorizáció pénznemében (CHF) a BRE Bank S.A.-nál irányadó devizavételi árfolyam alapján 2006. szeptember 15-én kifejezett, (öt részletben, összesen 360 000 PLN összegben) folyósított összege 148 711,16 CHF-et tett ki. A szerződésben szerepelt, hogy ez az összeg tájékoztató jellegű, és nem jelent kötelezettséget a bank részéről, valamint hogy a kölcsön devizában kifejezett értéke a kölcsön folyósításának időpontjában eltérhet a szerződésben szereplő értéktől (az 1. § 3A. bekezdése). A szerződéskötéshez a bank által készített szerződésmintát használták. A szerződés tartalmát – a kölcsön kamatlábának kérdéséről eltekintve – egyedileg nem tárgyalták meg. A kölcsönt havi egyenlő tőke- és kamattörlesztési részletekben kellett visszafizetni. Az elfogadott pénznem (CHF) árfolyamához kötött kölcsön egyes törlesztőrészleteinek összegét ebben a pénznemben határozták meg, míg visszafizetésükre PLN-ben, azoknak a BRE Bank S.A.-nál a CHF visszafizetés napján irányadó eladási árfolyama alapján történő átváltását követően került sor (a 24. § (2) bekezdése). A felperesek 2023. május 15-ig 362 801,12 PLN és 65,91 CHF (beleértve a jutalékokat és a biztosítási díjakat) összeget fizettek ki a felperes részére. A szerződés szerves részét képezte a „magánszemélyek részére szóló »Multiplan programok« keretében nyújtott jelzálogkölcsönökre vonatkozó szabályzat”, amely szerint a valorizált kölcsönt PLN-ben, az adós által választott pénznemre történő egyidejű átváltással nyújtották (a 1. § (3) bekezdése).

A PU és a QS által az mBank S.A. ellen indított keresetben a felperesek a felek között létrejött, a magánszemélyek részére szóló, CHF árfolyamhoz kötött 00407858/2006. sz. „Multiplan” jelzálogkölcsön-szerződésnek és mellékleteinek teljes egészében történő *ex tunc* érvénytelenné nyilvánítását kérték. Ezenfelül kérték, hogy a szerződés érvénytelenné nyilvánítására irányuló kérelem elfogadása miatt a szerződés megkötésétől 2023. május 15-ig terjedő időszak tekintetében jogalap nélkül teljesített szolgáltatások visszatérítése jogcímén kötelezzék az alperest összesen 362 801,12 PLN és 65,91 CHF ezen összegek után járó törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetésére. Másodlagosan a felperesek a szerződés és a szabályzat egyes feltételeinek érvénytelenné nyilvánítását kérték. Az mBank S.A. alperes 2024. január 24-i ellenkérelmében a kereset teljes egészében történő elutasítását kérte. Az alperes viszontkeresetet nyújtott be, amelyben vitatta a kölcsön-szerződés érvénytelenségére (hatálytalanságára) vonatkozó állítást, és kérte, hogy a felpereseket (a viszontkereset alpereseit) egyetemlegesen kötelezzék

360 000,03 PLN a viszontkereseti beadvány példányának a viszontkereset alperese részére történő kézbesítését követő naptól a fizetés teljesítésének napjáig számított törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetésére.

Ami az mBank S.A. BL és CY ellen indított keresetét illeti, a bank 2007-ben a CHF árfolyamhoz kötött jelzálogkölcsön-szerződést kötött az alperesekkel, és 493 770 PLN összegű, CHF árfolyamhoz kötött kölcsönt nyújtott az alperesek részére (a 1. § (1) és (2) bekezdése). A kölcsönnek a valorizáció pénznemében a BRE Banku S.A.-nál irányadó devizavételi árfolyam alapján 2007. március 3-a nap végén kifejezett összege 217 807,67 CHF-et tett ki. A szerződésben szerepelt, hogy ez az összeg tájékoztató jellegű, és nem jelent kötelezettséget a bank részéről, valamint a kölcsön devizában kifejezett értéke a kölcsön folyósításának időpontjában eltérhet a szerződés 3A. pontjában szereplő értéktől (az 1. § 3A. bekezdése). A kölcsön futamidejét 240 hónapban, azaz 2027. szeptember 20-ig állapították meg (a 1. § (3) bekezdése). A kölcsönt egyenlő tőke- és kamattörlesztési részletekben kellett visszafizetni, amire a BRE Bank S.A.-nál a CHF visszafizetés napján irányadó eladási árfolyama alapján történő átváltását követően kellett, hogy sor kerüljön. A „magánszemélyek részére szóló Multiplan programok keretében nyújtott jelzálogkölcsönökre vonatkozó szabályzat” a szerződés elválaszthatatlan részét képezte (a 25. § (1) bekezdése). A felek közötti szerződés a bank által készített szerződésminta felhasználásával jött létre, és annak tartalmát egyénileg nem tárgyalták meg. A felperes az alperes részére 493 770,02 PLN összegben nyújtott kölcsönt. Az alperesek összesen 1 052 843,95 PLN-t fizetett vissza, 2016. április 26-án pedig a kölcsönt lejárat előtt végtörlesztette. 2020 novemberében BL és CY a Sąd Okręgowy w Krakowie (krakkói regionális bíróság, Lengyelország) előtt az mBank S.A. ellen pénzüsszeg megfizetése iránti keresetet indítottak, azaz azt kérték, hogy a bankot kötelezzék 571 740,41 PLN törvényes késedelmi kamattal növelt összegének a részükre egyetemlegesen történő megfizetésére. 2022. május 16-i ítéletével a Sąd Okręgowy w Krakowie (krakkói regionális bíróság) a varsói székhelyű mBank S.A.-t arra kötelezte, hogy az adósok részére fizesse meg 571 740,41 PLN törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegét. A felperes 2023. augusztus 15-i beadványában az alpereseket 493 770,02 PLN összeg megfizetésére szólította fel.

Az mBank S.A. 2023. november 24-én kérte, hogy az alpereseket egyetemlegesen kötelezzék 493 770,02 PLN törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetésére. A szerződést a felek hosszú éveken keresztül teljesítették, azonban az alperesek eljárást indítottak a szerződés teljesítése során teljesített szolgáltatásoknak a javukra történő megítélése iránt. Egy másik eljárásban 2022. május 16-án hozott ítéletben 571 740,41 PLN törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegét ítélték meg az adósok javára. Ellenkérelmükben az alperesek a kereset egészének megalapozatlanság miatti elutasítását kérték azon az alapon, hogy egyik követelés sem áll fenn, illetve – másodlagosan – a kereset egészének elévülés miatti elutasítását kérték. Az alperesek arra hivatkoztak, hogy a kölcsönszerződés teljesítése jogcímén 1 065 510,40 PLN összeget – ennek részeként tőketörlesztés jogcímén 838 875,33 PLN összeget – fizettek vissza a

felperesnek, ami azt jelenti, hogy a kölcsön tőkeösszegét teljes egészében visszafizették, amit a felperes is megerősített.

Az alapügyben eljáró felek alapvető érvei

PU és QS felperes az mBank S.A. elleni kereset keretében előterjesztett követelésük alátámasztására arra hivatkoztak, hogy az alperessel kötött kölcsönszerződés hibás, és olyan tisztességtelen kikötéseket tartalmaz, amelyek törlése az egész szerződés érvénytelenségét vonja maga után. A szerződés tartalmát a felperesek nem tárgyalták meg egyénileg, és az jogaikat és kötelezettségeiket jóerkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítja meg. Ugyanakkor nincs lehetőség arra, hogy a hibás feltételeket más feltételekkel váltsák fel. Ezenfelül a szerződés érvénytelensége a szerződési szabadság elvének és a társadalmi együttélés szabályainak megsértéséből következik. Ellenkérelmében az alperes a kereset egészének elutasítása iránti viszontkeresetet terjesztett elő, amelyben vitatta a kölcsönszerződés érvénytelenségére (hatálytalanságára) vonatkozó állítást, és arra hivatkozott, hogy a felperesek által vitatott szerződés érvényes és hatályos kötelezettséget jelent, mivel nem ellentétes az alkalmazandó jogszabályokkal (köztük a bankokról szóló törvénnyel), a jogviszony jellegével, a társadalmi együttélés szabályaival, illetve nem ütközik jóerkölcsbe. A szerződés nem tartalmaz tisztességtelen kikötéseket, feltételeit egyedileg tárgyalták meg, és azok nem sértik a fogyasztói érdekeket. A bank arra is hivatkozott, hogy a szerződéskötési eljárás során megfelelő módon tett eleget tájékoztatási kötelezettségének, mivel az adóst tájékoztatta a devizaalapú kölcsönszerződéssel kapcsolatos kockázatokról. A felperesek vállalták ezt a kockázatot azzal, hogy a szerződés akkori gazdasági előnyei miatt tudatosan döntöttek az ilyen típusú szerződés megkötése mellett. Az alperes bank hangsúlyozta, hogy az általa az átváltáshoz alkalmazott árfolyamok a piaci valóságot tükrözik és objektív jellegűek. A 2024. február 27-én a viszontkeresetre adott válasszal együtt benyújtott ellenkérelmükben a felperesek (a viszontkereset alperesei) fenntartották az ügyben képviselt álláspontjukat, és válaszoltak az alperes (a viszontkereset felperesének) állításaira. A felperesek a viszontkereset egészének annak idő előtti jellege és megalapozatlansága miatti elutasítását kérték. A felperesek jelezték, hogy 2024. február 27-i beadványukban beszámításra vonatkozó nyilatkozatot tettek az alperes (a viszontkereset felperese) felé. A felperesek arra az esetre, ha a beszámítási igénynek a bíróság helyt ad, kérték a kölcsönszerződés érvénytelenné nyilvánítását, valamint azt, hogy az alperest kötelezzék 360 000,03 PLN – a keresetlevél példányának az alperes részére történő kézbesítésétől az ezen összeg alperesi követelésbe való tényleges beszámításának napjáig számított – törvényes késedelmi kamatának, valamint a főkövetelés fennmaradó összege, azaz 2801,09 PLN és 65,91 CHF összegnek a kereset alperes részére történő kézbesítésétől a kifizetés napjáig számított törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetésére. A 2024. március 6-i tárgyaláson a felperesek ügyvédje azzal érvelt, hogy a felperesek nem tettek beszámításra vonatkozó nyilatkozatot, ezért visszavonta a beszámítási igényt.

Az mBank S.A. BL és CY ellen indított keresetében a bank arra hivatkozott, hogy a keresetindítással a felek közötti azon vitás kérdéseket kívánja rendezni, amelyek a szerződés érvénytelenségére vonatkozó kifogással kapcsolatban merültek fel, és amelyeket az alperesek korábbi keresetével nem lehetett rendezni. Az általa érvényesített követelés visszatérítési követelésnek minősül, és ahhoz kapcsolódik, hogy a feleknek vissza kell téríteniük az esetlegesen érvénytelennek bizonyuló kölcsönszerződésen alapuló kölcsönös szolgáltatásokat. A felperes követelése azonban nem korlátozódik a szerződés teljesítése során teljesített pénzügyi szolgáltatások névértékén történő visszatérítésére, mivel a bank követeli szolgáltatásának felülvizsgálatát. Az alperesek a maguk részéről... Nem áll tehát fenn sem a kölcsön tőkeösszegének kifizetésére, sem a kifizetett tőkeösszeg felülvizsgálatára vonatkozó követelés. Álláspontjuk szerint azonban a kölcsönszerződés a k.c. 58. cikkének 1. és 2. §-a alapján érvénytelen, mivel jogszabályba ütközik, valamint ellentétes a kötelezettség jellegével és a társadalmi együttélés szabályaival (a k.c. 353¹. cikke), valamint megállapították a felek főszolgáltatásaira vonatkozó szerződési feltételek jogszabályba ütköző jellegét (a k.c. 385¹. cikkének a bankokról szóló törvény 69. cikkével összefüggésben értelmezett 1. §-a). A bank követeléseinek elévülésére vonatkozó kifogást illetően az alperesek arra hivatkoztak, hogy a gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelésekre vonatkozó 3 éves elévülési idő a kölcsön visszafizetésével, azaz már 2016-ban megkezdődött.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 1 A fogyasztóval kötött kölcsönszerződés érvénytelensége miatt az eladó vagy szolgáltató által az adósok részére kifizetett és az adósok által az érvénytelen szerződés teljesítése során az eladó vagy szolgáltató részére teljesített szolgáltatások a k.c. 410. cikkének 2. §-a pontja értelmében jogalap nélkül teljesített szolgáltatásoknak minősülnek, mivel azokat érvénytelen kötelezettség teljesítése során teljesítették, és így módon azokat a szolgáltatást teljesítő személy rovására jogalap nélkül szerzett vagyoni előnyként vissza kell szolgáltatni (a k.c. 405. cikke). A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország; a továbbiakban: SN [legfelsőbb bíróság]) III CZP 11/20. sz. és a III CZP 6/21. sz. ügyben hozott határozataival (2021. február 16-i határozat, illetve 2021. május 7-i határozat) kialakított nemzeti ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis, ha a kölcsönszerződés az érvénytelen feltétel nélkül nem maradhat fenn, a fogyasztó és a hitelező külön-külön, egymástól függetlenül jogosultak követelni az e szerződés teljesítése során teljesített pénzügyi szolgáltatások visszatérítését. Ezért nincs jelentősége annak, hogy a felek továbbra is tartoznak-e egymásnak, és ha igen, milyen összeggel, mivel bármelyikük követelheti a teljesített szolgáltatás egészének visszatérítését, függetlenül a másik fél kötelezettségének összegétől és a már teljesített törlesztésektől. A fogyasztó által az érvénytelen kölcsönszerződés teljesítése során kifizetett törlesztőrészek tehát nem vezetnek a fennálló, jogalap nélküli gazdagodásból származó kötelezettség megszüntetéséhez.

2 Az SN (legfelsőbb bíróság) fenti jogi álláspontját már részben helytelennek tekintette a Bíróság a C-140/22. sz. és C-28/22. sz. ügyben. Az első ügyben a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely bank által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés amiatt történő teljes semmissé nyilvánításával összefüggésben, hogy e szerződés olyan tisztességtelen feltételt tartalmaz, amely nélkül nem maradhat fenn, e rendelkezésekkel ellentétes a nemzeti jognak az ítélkezési gyakorlat szerinti olyan értelmezése, amely szerint a fogyasztó ezen irányelvből eredő jogainak gyakorlása azon feltételtől függ, hogy az említett fogyasztó a bíróság előtt olyan nyilatkozatot tegyen, amelyben kijelenti először is, hogy nem járul hozzá e feltétel fenntartásához, másodsor, hogy tudomással bír egyrészt arról, hogy az említett feltétel semmissége az említett szerződés semmisségét vonja maga után, másrészt pedig e semmisség következményeiről, és harmadszor, hogy hozzájárul ugyanezen szerződés megsemmisítéséhez. A C-28/22. sz. ügyben 2023. december 14-én hozott ítéletében viszont a Bíróság a következőképpen határozott:

a) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes a nemzeti jog olyan, bíróságok általi értelmezése, amely szerint az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződésnek az e szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek miatti semmissé nyilvánítását követően az ezen eladót vagy szolgáltatót az említett szerződés semmisségéből eredően megillető követelések elévülési ideje kizárólag attól az időponttól kezdődik, amikor e szerződés véglegesen hatálytalanná válik, míg az e fogyasztót az ugyanezen szerződés semmisségéből eredően megillető követelések elévülési ideje attól az időponttól kezdődik, amikor a fogyasztó az e semmisséget eredményező kikötés tisztességtelen jellegéről tudomást szerzett vagy arról észszerűen tudomást kellett volna szereznie.

b) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes a nemzeti jog olyan, bíróságok általi értelmezése, amely szerint ha az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés az e szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek elhagyását követően már nem maradhat kötelező erejű, ezen eladó vagy szolgáltató hivatkozhat olyan visszatartási jogra, amely lehetővé teszi számára, hogy ezt azon szolgáltatások visszatérítésének vagy e szolgáltatások visszatérítésére vonatkozó biztosítéknak a fogyasztó általi felajánlásától tegye függővé, amelyeket a fogyasztó maga kapott az említett eladótól vagy szolgáltatótól, ha a visszatartási jognak az ugyanezen eladó vagy szolgáltató általi gyakorlása azzal jár, hogy az említett fogyasztó elveszíti azt a jogot, hogy az eladó vagy szolgáltató számára a teljesítésre nyitva álló határidő leteltétől kezdve késedelmi kamatban részesüljön, azt követően, hogy az ezen eladó vagy szolgáltató kézhez vette az említett szerződés teljesítése keretében számára kifizetett szolgáltatások visszatérítésére vonatkozó felhívást.

- c) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes a nemzeti jog olyan, bíróság általi értelmezése, amely szerint a fogyasztóval jelzáloghitel-szerződést kötő eladónak vagy szolgáltatónak nem feladata annak vizsgálata, hogy a fogyasztó tudomással bír-e az e szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásának hatásairól, vagy arról, hogy e szerződés e feltételek elhagyása esetén már nem maradhat kötelező erejű.
- 3 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az érvénytelen kölcsönszerződésben részes felek közötti kölcsönös elszámolás szabályaira vonatkozó nemzeti ítélkezési irányvonal, amelyet a hivatkozott határozatokban fogadtak el, ellentétes az irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt fogyasztóvédelem tényleges érvényesülésének elvével. Az, hogy a fogyasztót a teljes összeg visszafizetésére kötelezzék a már teljesített törlesztések összegétől függetlenül, tehát olyan helyzetben is, amikor a fogyasztó a kölcsön névértékét teljes egészében visszafizette, vagy akár ezt az összeget meghaladó összeget fizetett vissza, kétségeket ébreszt azzal kapcsolatban, hogy ezen ítélkezési irányvonal megfelel-e a fent említett elvnek. A hivatkozott határozatokban ismertetett elszámolási szabályok figyelmen kívül hagyják ezt a rendkívül fontos körülményt, nevezetesen azt, hogy az eladót vagy szolgáltatót megillető szolgáltatást valójában a fogyasztó által az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített kifizetésekkel már – ha csak részben is – teljesítették. Észszerűen tehát nem várható, hogy a fogyasztót ismételten az érvénytelen szerződés alapján részére kifizetett teljes összeg visszafizetésére kötelezzék csak és kizárólag azért, mert a fogyasztó e kifizetéseket azért teljesítette, hogy mentesüljön az olyan szerződésből eredő kötelezettség alól, amely végül érvénytelennek bizonyult, és nem azért, hogy az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli gazdagodásból eredő követeléseinek eleget tegyen, és mentesüljön az ebből eredő kötelezettsége alól.
- 4 Ennek az elvnek a gyakorlati alkalmazása ugyanis azzal a következménnyel jár, hogy annak a fogyasztónak, aki igénybe kívánja venni a 93/13 irányelv és az ezen irányelvet a nemzeti jogba átültető nemzeti szabályozás által biztosított védelmet, számítani kell arra, hogy az eladó vagy szolgáltató teljes mértékben jogosult lesz az érvénytelen szerződés alapján kifizetett teljes összeg visszafizetését követelni, függetlenül a fogyasztó által teljesített törlesztések összegétől. Az is egyértelmű, hogy ha a fogyasztó nem fizeti ki önként ezt az összeget, az eladó vagy szolgáltató keresetet indíthat, és kérheti, hogy a kérdéses összeget kamatokkal együtt ítéljék meg a részére, a fogyasztót pedig kötelezzék a perköltségek viselésére. Meg kell jegyezni, hogy egy ilyen ügyben a fogyasztó általában elvesztés lesz, mivel a nemzeti ítélkezési gyakorlat alapvető iránya szerint az eladó vagy a szolgáltató az érvénytelen szerződés teljesítése során a fogyasztó részére nyújtott teljes szolgáltatás visszatérítését kérheti. Ez azzal a kötelezettséggel jár, hogy az eladó vagy szolgáltató részére az eljárási költségeket részben vagy egészben meg kell téríteni.
- 5 Nem feltételezhető ugyanis, hogy az eladó vagy szolgáltató, aki az érvénytelen szerződés teljesítése során a részére teljesített kifizetés miatt végül is az alperesek

hitelezőjének minősül, ne lenne ugyanakkor jogosult keresetet indítani. Nem feltételezhető az sem, hogy az alperesek, akik az önkéntes fizetésre való felszólítás ellenére sem teljesítik a szolgáltatást, nem adnak okot a perindításra, ami a perköltségek alperesek javára történő megtérítésére való kötelezés egyik feltétele abban az esetben is, ha a k.p.c. 101. cikkében előírt keresetnek helyt adnak. Hozzá kell egyébként fűzni, hogy a hivatkozott rendelkezésben előírt szabályozás alkalmazása egy további feltételtől, nevezetesen attól függ, hogy a kereseti követelést az első eljárási cselekmény során indokoltnak nyilvánítsák. Meg kell jegyezni, hogy a kereseti követelés elismerése a követelés elismerésével egyenértékű, ami azt jelenti, hogy az ítélet hivatalból azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.

- 6 A nemzeti ítélkezési gyakorlat által elfogadott azon álláspont nyomán, amely szerint a felek által az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített szolgáltatások elszámolására a két feltétel elmélete alapján kerül sor, így tehát a felek szolgáltatásai egymástól függetlenek és egymástól elkülönülnek, és a fogyasztó által az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített kifizetések nem számíthatók be egyszerűen a jogalap nélküli gazdagodásból eredő kötelezettségébe, a fogyasztók nem hivatkozhatnak eredményesen arra, hogy a szolgáltatást a szerződés érvényességi ideje alatt teljesített kifizetések okán részben vagy egészben teljesítette. Bármelyik fél követelheti tehát a teljesített szolgáltatás teljes összegének visszatérítését, függetlenül attól, hogy a másik félnek még tartozik-e, és függetlenül a saját tartozásának összegétől. A szolgáltatás teljesítésére vonatkozó, fogyasztó által felhozott kifogás tehát hatástalan, hacsak nem előzi meg beszámításra vonatkozó nyilatkozat érvényes megtétele. Ez az ítélkezési irányvonal azzal az elfogadhatatlan hatással jár, hogy szankcionálja azt a fogyasztót, aki a 93/13 irányelv által biztosított védelem igénybevétele mellett döntött.
- 7 A nemzeti ítélkezési gyakorlat hangsúlyozza, hogy az érvénytelen szerződés felei közötti kölcsönös elszámolás kérdése a beszámítás intézményének alkalmazásával válaszolható meg. Valójában a beszámításra vonatkozó nyilatkozat érvényes megtétele a követelések kölcsönös megszüntetéséhez vezet az alacsonyabb követelés összegéig, és a kötelezettség megszűnését eredményezi. A peres eljárás során azonban a beszámításra vonatkozó nyilatkozat érvényes megtétele vagy a beszámítási igény érvényesítése a k.c. rendelkezéseiben előírt számos feltétel teljesülésétől függ. A fogyasztóknak először is esedékessé kell nyilvánítaniuk az őket megillető követelést. A határozatlan idejű kötelezettség esedékessé nyilvánításához fizetési felszólítás szükséges (a k.c. 455. cikke), amelyet érvényesen kézbesíteni kell. Ezt követően a fogyasztóknak az őket megillető követelésnek az eladót vagy szolgáltatót megillető követelésbe való beszámítására vonatkozó anyagi jogi nyilatkozatot kell tenniük, amely nyilatkozatot az érvényességéhez kézbesíteni kell az eljárásban részt vevő félnek, így az eladónak vagy szolgáltatónak (a k.c. 60. és 61.. cikke). Beszámítására vonatkozó anyagi jogi nyilatkozatot nem lehet az eladó vagy szolgáltató meghatalmazottja előtt tenni, ugyanis a meghatalmazott a k.p.c. 91. cikke értelmében nem jogosult anyagi jogi nyilatkozatok, különösen beszámítására vonatkozó nyilatkozat átvételére,

amennyiben nem adtak részére erre vonatkozó meghatalmazást. A fenti jogi szabályozás fényében számos anyagi és eljárási feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy a fogyasztó igénybe vehesse a beszámítás intézményét, és hogy kötelezettsége megszűnjön vagy jelentősen csökkenjen. Másrészt a beszámításra vonatkozó nyilatkozat eredményes megtételének és a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kifogásra vagy az eljárásjogi beszámítási igényre való eredményes hivatkozásnak a hiánya azt eredményezi, hogy az eladó vagy szolgáltató által indított keresetnek helyt adnak, és az érvényesített követelést az eladó vagy szolgáltató javára megítélő ítélet születik. Az ilyen ítélet jogerőre emelkedését vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánítását követően a fogyasztó ellen indított végrehajtási eljárás alapjául szolgálhat, és az ilyen eljárásban a fogyasztó védekezéséhez a fogyasztónak végrehajtási kifogást kell benyújtania. Ennek következtében a tisztességtelen kikötésekkel szemben védelmet igénybe vevő fogyasztó főszabály szerint két – szélsőséges esetben akár négy – peres eljárásban is részt vesz. Az ezzel járó nehézségek önmagukban is visszatartják a fogyasztót attól, hogy igénybe vegye a 93/13 irányelv által biztosított védelmet.

- 8 Azt is meg kell jegyezni, hogy a beszámításra vonatkozó nyilatkozat fogyasztó általi benyújtása – főszabály szerint – a szolgáltatás késedelmes teljesítésének idejére járó kamatok elvesztésével jár. Ez tehát a következménye annak, hogy a beszámítás attól a naptól kezdve rendelkezik visszaható hatállyal, amikor a beszámításra vonatkozó nyilatkozatot be lehetett nyújtani, amiről a k.c. 499. cikkének második mondata tesz említést. A beszámítási igényt érvényesítő fogyasztó mentesül a kötelezettsége alól, ugyanakkor elveszíti a késedelmi kamatokat, vagyis megszűnik az őt megillető követelés, ami a járulékos követeléseket, többek között a kamatokat is érinti.
- 9 Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy ezen intézmény igénybevétele különösen hátrányos azon fogyasztók számára, akik a szerződés tisztességtelen kikötések miatti érvénytelenségének megállapítását és az általuk teljesített szolgáltatások megítélését követelve keresetet indítottak az eladó vagy szolgáltató ellen, és a folyamatban lévő peres eljárás során a bank maga is beperelte őket, ahogyan ez például abban az ügyben történt, amelyre a jelen kérdésre vonatkozik. A beszámítás intézményének a fogyasztók általi igénybevétele olyan perben, amelyben alperesként vagy viszontkereset felpereseként járnak el, ugyanis közvetlen hatással van arra a perre, amelyben felperesként járnak el. A beszámításra vonatkozó nyilatkozat érvényes megtétele alapján ugyanis a követelés az alacsonyabb összegű követelés erejéig megszűnik, aminek a következtében a fogyasztók által az általuk indított perekben érvényesített fizetés iránti követelés – az eladó vagy szolgáltatót megillető követelés összegétől függően – részben vagy egészben megalapozatlanná válhat. A fogyasztók mint felperesek az ilyen helyzetben részben vagy egészben pervesztesek lesznek, mivel követelésük megszűnik és a továbbiakban nem érvényesíthető sikeresen a perben. Ilyen helyzetben a fogyasztók pervesztesként a teljes perköltség megfizetésére kötelezhetők, ha a pert elveszítik.

- 10 A nemzeti bíróság álláspontja szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztó részére nyújtott védelem azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását biztosítja, amelyben az érintett fogyasztó e tisztességtelen feltétel hiányában lett volna. Ehhez a védelemhez visszafizetési kötelezettség kapcsolódik, amely a szerződés érvénytelensége esetén mindkét félre, az eladóra vagy szolgáltatóra és a fogyasztóra egyaránt vonatkozik. Kétségek merülnek fel e kötelezettségnek a fogyasztóval szemben olyan helyzetben történő előírásával kapcsolatban, amikor a fogyasztó a kölcsön teljes névértékét visszafizette azáltal, hogy a kölcsönszerződésből eredő követelésnek megfelelő kifizetéseket teljesített, valamint a fogyasztónak a jogalap nélküli szolgáltatás egészének visszatérítésére – a fogyasztó által az érvénytelen kölcsönszerződés alapján teljesített kifizetések összegétől függetlenül – való kötelezésével kapcsolatban.
- 11 A Bíróságnak a nemzeti bíróság által ismert ítélkezési gyakorlata nem foglalt közvetlenül állást a szóban forgó kérdésben, nevezetesen a felek között a szerződés érvénytelensége és abban az esetben sorra kerülő elszámolás elvéről, amikor a fogyasztó által az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített szolgáltatások hatással vannak a fogyasztó jogalap nélküli gazdagodásból eredő visszatérítési kötelezettségének terjedelmére. A Bíróságnak a visszatérítési kötelezettséggel kapcsolatos eddigi megállapításai lényegében az eladót vagy szolgáltatót terhelő visszatérítési kötelezettségre vonatkoztak, és a fogyasztó által a tisztességtelen kikötésnek minősülő szerződési feltételek alapján teljesített szolgáltatások visszatérítésének kérdésével foglalkoztak. E határozatok azonban olyan helyzetekben születtek, amikor a szerződés a tisztességtelen kikötések kihagyásával is teljesíthető és összekötötte a feleket, és az eladónak vagy szolgáltatónak vissza kellett térítenie a fogyasztó által a tisztességtelen szerződési feltételek alapján teljesített szolgáltatást. Ezekben az esetekben a járulékos szolgáltatásokra (kamatok, jutalék vagy a fogyasztót terhelő, más jellegű díjak) vonatkozó szerződési feltételek minősültek tisztességtelennek, így e feltételek elhagyása nem vezetett a szerződés megszűnéséhez, és nem követelte meg a felektől az általuk nyújtott szolgáltatások teljes körű elszámolását. A fogyasztót – főszabály szerint – nem terhelte visszafizetési kötelezettség, a teljesített törlesztésektől függetlenül nem kellett a kölcsön teljes névértékét visszafizetnie. A fogyasztót ilyen kötelezettség még a kölcsönszerződésnek az eladó vagy szolgáltató általi felmondása esetén sem terheli, mivel a fogyasztó nem volt köteles a részére folyósított teljes kölcsönösszeget visszafizetni, hanem csak azt a kölcsönösszeget, amelyet még törlesztenie kellett.
- 12 Az említett nemzeti ítélkezési gyakorlat szerint azonban abban az esetben, ha a kölcsönszerződés az abban foglalt, a felek főszolgáltatásaira vonatkozó tisztességtelen kikötések miatt érvénytelen, a fogyasztót terheli a részére folyósított teljes kölcsönösszeg visszafizetésének kötelezettsége, függetlenül az általa az érvénytelen szerződés teljesítése során már teljesített szolgáltatások összegétől. A C-287/22., valamint a C-26/13., a C-70/17., C-179/17., C-125/18. és C-269/19. sz. ügyben hozott ítélet elemzése igazolja azt a következtetést, miszerint ez az SN (legfelsőbb bíróság) határozatai által kialakított nemzeti

ítélkezési irányvonal ellentétes a fogyasztóvédelem elvével és sérti a tényleges érvényesülés elvét.

- 13 A C-287/22. sz. ügyben 2023. június 15-én hozott ítéletében, amely a kölcsön-törlesztőrészletek kifizetésének felfüggesztésére irányuló biztosítási intézkedés alkalmazására vonatkozik, a Bíróság megállapította, hogy e biztosítási intézkedésnek a fogyasztó érdekében történő elrendelését igazolja, hogy a fogyasztó magasabb összegű havi törlesztőrészleteket fizet, mint amennyit az érintett feltétel mellőzése esetén ténylegesen fizetnie kellene, az eljárás megindítása előtt az érintett banknak a kölcsönvett összegnél magasabb összeget fizetett, végül az a kockázat is, hogy az érintett bank részére olyan összeget kell visszafizetnie, amely meghaladja a fogyasztó által a banktól kölcsönvett összeget. Ebből az ítéletből már levonható az a következtetés, hogy a fogyasztóvédelem tényleges érvényesülésének elvével ellentétes, ha a fogyasztót a szolgáltatás visszatérítésére kötelezik abban az esetben, ha már visszafizette a banktól felvett kölcsönösszeget, és ha az általa az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített kifizetéseket nem veszik figyelembe a visszatérítési kötelezettsége terjedelmének meghatározásakor. Azokra a körülményekre, amelyek a fogyasztó által az érvénytelen szerződés teljesítése során teljesített szolgáltatások összegére vonatkoznak, a hivatkozott ítélet ugyanis úgy hivatkozott, mint amelyek megalapozzák a meghozandó határozat teljes érvényesülésének biztosítása érdekében szükséges ideiglenes intézkedések elrendelését. Ezen ítéletből az is következik, hogy amennyiben a fogyasztó e feltételek tisztességtelen jellegét megerősítő ítélet meghozatala érdekében keresetet indított, az ezen ítélet teljes érvényesülésének biztosítása megköveteli, hogy a szolgáltatások felek közötti esetleges rendezése ezen egyetlen eljárás keretében történjen. Annak elkerüléséről van ugyanis szó, hogy a fogyasztónak újabb pert kelljen indítania az általa teljesített szolgáltatások visszatérítése iránt, valamint hogy a fogyasztónak részt kelljen vennie az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztó javára teljesített szolgáltatások megtérítése érdekében indított perben, amihez elválaszthatatlanul kapcsolódnak a rendeltetésszerű joggyakorlás vagy jogvédelem költségei. A Bíróságnak a fogyasztói szerződésben foglalt tisztességtelen feltétel helyettesítésének lehetőségére és a bíróság tájékoztatási kötelezettségére vonatkozó, 2019. március 26-i Kásler és Káslerné Rábai ítéletének (C-26/13), 2020. március 3-i Abanca Corporation Bancaria és Bankia ítéletének (C-70/17 és C-179/17), 2020. november 25-i Gómez del Moral Guasch ítéletének (C-125/18) és a C-269/19. sz. ügyben hozott ítéletének elemzése a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint igazolja azt a következtetést, hogy a kölcsönszerződés érvénytelenné nyilvánításának az a következménye, hogy a fogyasztónak a kölcsön fennmaradó összegét kell visszafizetnie, nem pedig az eladó vagy szolgáltató által az érvénytelen szerződés alapján részére teljesített teljes szolgáltatást. A hivatkozott határozatokban ugyanis kifejezetten arról van szó, hogy „a kölcsönszerződés semmissé nyilvánításnak főszabály szerint az a következménye, hogy a részletekben megfizetendő fennmaradó kölcsönösszeg azonnal esedékessé válik, ami azzal a kockázattal jár, hogy meghaladja a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban bünteti őt, mint a hitelezőt, amely

ennek következtében lehetséges, hogy nem lesz annak elkerülésére ösztönözve, hogy ilyen feltételeket illesszen az általa kínált szerződésekbe”.

- 14 Feltételezhető tehát, hogy a Bíróság a hivatkozott ítéletekben korlátozott mértékben, de mégis kifejtette álláspontját a fogyasztót a szerződés érvénytelenség nyilvánítása esetén terhelő visszatérítési kötelezettség terjedelméről. Az SN-nek (legfelsőbb bíróság) a III CZP 6/21. sz. ügyben kifejtett álláspontjával ellentétben nem csupán a szerződés érvénytelenségének megállapítása és a kölcsönszerződés felmondása hatásainak pusztá összehasonlításáról van szó, hanem a fogyasztót a szerződés érvénytelenség nyilvánítása esetén terhelő kötelezettség és e kötelezettség terjedelmének meghatározásáról. Azon fogyasztó helyzetének, akinek a szerződését felmondták, és azon fogyasztó helyzetének, akinek a szerződésének érvénytelenségét az abban foglalt tisztességtelen kikötések miatt állapították meg, a hivatkozott ítéletekből következő álláspont szerint tehát kötelezettségeik tekintetében azonosnak kell lennie, mivel a fogyasztó mindkét esetben köteles a felmondás miatt megszűnt szerződés, illetve az érvénytelenített szerződés teljesítése során az eladótól vagy szolgáltatótól kapott szolgáltatásokat visszatéríteni. Az az érv, hogy a szerződés felmondása nem veszélyezteti a fogyasztó által már teljesített törlesztéseket abban az értelemben, hogy nem teszi azokat jogalap nélküli szolgáltatásokká, ellentétben a szerződés felmondásával, a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint nem kellően jelentős ahhoz, hogy a 93/13 irányelv által biztosított védelmet igénybe vevő fogyasztót a már teljesített törlesztések összegétől függetlenül az eladó vagy szolgáltató által részére kifizetett teljes összeg visszafizetésére kötelezzék. Ezzel szemben indokolatlan, ha az e védelmet igénybe vevő és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő tisztességtelen kikötéseket tartalmazó szerződés érvénytelenítéséhez hozzájáruló fogyasztót csak azért kötelezik a teljes szolgáltatás visszatérítésére, mert a szerződés érvénytelenségének megállapítása azt eredményezné, hogy az általa nyújtott szolgáltatás jogalap nélküli szolgáltatásnak minősül. A fogyasztónak az ilyen szolgáltatás egészének visszatérítésére való kötelezése lényegében aláássza a számára biztosított védelem hatékonyságát, mivel azt eredményezi, hogy jelentős és minden indokot nélkülöző kötelezettséget rónak rá, továbbá azt, hogy szankcionálják a fogyasztót. Meg kell jegyezni, hogy a Bíróság fentiekben hivatkozott ítéleteiből következik, hogy a 93/13 irányelv rendelkezései által a fogyasztónak nyújtott védelem nem vezethet a fogyasztó szankcionálásához. A fogyasztónak számolnia kell azzal, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén visszatérítési kötelezettsége keletkezik, azonban észszerűen számíthat arra, hogy e kötelezettség terjedelme a jelenleg fennálló tartozásának mértékére csökken, és figyelembe veszi az általa eddig teljesített törlesztéseket. Következésképpen a nemzeti jogszabályoknak az SN (legfelsőbb bíróság) hivatkozott határozataiban foglaltakhoz hasonló értelmezése összeegyeztethetetlen a fogyasztóvédelem tényleges érvényesülésének elvével, mivel jelentős és semmivel nem megindokolható kötelezettséget ró a fogyasztóra.
- 15 A nemzeti bíróság álláspontja szerint a fogyasztó szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén fennálló visszatérítési kötelezettsége terjedelmének pusztá

ismerete visszatarthatja a fogyasztót e védelem igénybevételétől, és aláassa a 93/13 irányelv tényleges érvényesülését. Ez különösen kirívó a devizához kötött vagy devizában nyilvántartott kölcsönök problematikája esetében, mivel a fogyasztó azzal a dilemmával áll szemben, hogy vagy igénybe veszi a fogyasztóvédelmet, ami a szerződés érvénytelenségének megállapítását vonja maga után, és a nemzeti ítélkezési irányvonalra tekintettel a fogyasztónak a teljes folyósított kölcsönösszeget vissza kell fizetnie, vagy pedig e jogviszonyban részes fél marad, és ki lesz téve a tartozás és a törlesztőrészek növekedése korlátlan kockázatának.

- 16 **Ami a b) kérdést illeti**, a kérdést előterjesztő bíróság mindenekelőtt a Bíróságnak a C-170/21. sz. ügyben hozott, hivatkozott ítéletét hozza fel, amely szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy noha e rendelkezés arra kötelezi a fizetési meghagyás iránti kérelem tárgyában eljáró nemzeti bíróságot, hogy vonja le az összes olyan következtetést, amely a nemzeti jog alapján a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött fogyasztói hitelmegállapodásban szereplő feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából következik, annak biztosítása érdekében, hogy e fogyasztót ne kösse ez a feltétel, e rendelkezés főszabály szerint nem kötelezi e bíróságot arra, hogy hivatalból beszámítást végezzen az említett feltétel alapján teljesített kifizetés és a szerződés alapján fennmaradt összeg között, figyelemmel azonban az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartására. Az alapeljárásban azonban nem arról van szó, hogy a tisztességtelen kikötéseket tartalmazó szerződés alapján teljesített szolgáltatásokat hivatalból beszámítják, hanem arról, hogy a fogyasztók és az eladók vagy szolgáltatók ilyen követeléseiről való határozathozatal során figyelembe kell venni, hogy a jogalap nélküli gazdagodásra vonatkozó rendelkezések alapján őket megillető követeléseket valójában már teljes egészében vagy jelentős részben teljesítették. A fogyasztóvédelem elvére tekintettel nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy a fogyasztó több éven keresztül érvénytelen szerződés alapján törlesztett, aminek következtében a fogyasztó jogosan várhatja el, hogy a visszatérítési kötelezettségének terjedelme a kölcsön fennmaradó összegének feleljen meg, és ne az eladó vagy szolgáltató által részére kifizetett teljes összegnek. A fogyasztó visszatérítési kötelezettségének e terjedelme közvetlenül érinti a fogyasztónak az eladó vagy szolgáltató által indított per költségeinek viselésére való kötelezésével kapcsolatos kérdéseket. Az a lehetőség, hogy a nemzeti bíróság figyelembe veheti ezeket a körülményeket, lehetővé tenné továbbá, hogy a felek kölcsönös elszámolásának kérdését egyetlen eljárás keretében zárják le, ami annál is célszerűbb, mivel végül is olyan követelésekről van szó, amelyek összege ismert, és ráadásul a felek által nem vitatott. A felek jogalap nélküli gazdagodásból eredő követelésének összege ugyanis megfelel az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztó részére kifizetett összegeknek és a fogyasztó által az eladó vagy szolgáltató részére e szerződés teljesítése során teljesített szolgáltatásoknak. Az eddigi jogalap, azaz a szerződés pusztá megszűnése és az új jogalapon, azaz a jogalap nélküli gazdagodás alapján eddig teljesített szolgáltatásokkal való elszámolás szükségessége azonban a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint nem támasztja alá a nemzeti ítélkezési gyakorlatban elfogadotthoz

hasonlóan széles körű visszatérítési kötelezettséget, mivel az aláassa a fogyasztó számára biztosított védelem hatékonyságát, és indokolatlanul terhet ró rá.

- 17 ***Ami a c) kérdést illeti***, meg kell állapítani, hogy a k.p.c. 333. cikke 1. §-ának 2. pontja szerint a bíróság az ítéletet annak meghozatalakor haladéktalanul végrehajthatóvá nyilvánítja, ha az alperes által elismert követelésről dönt. A követelés alperes általi elismerése esetén az azonnali végrehajthatóvá nyilvánítás kötelező, ezért a nemzeti bíróság köteles az ítéletet hivatalból az azonnali végrehajthatóságra vonatkozó záradékkal ellátni. Ez a záradék tehát végrehajtható jogcímmel minősül, és a fogyasztóval szembeni végrehajtási eljárás megindításának alapjául szolgálhat. A bíróság e kötelezettsége azzal a hatással jár, hogy kizárja a k.p.c. 320. cikkében előírt intézmény, nevezetesen a megítélt követeléssel kapcsolatos részletfizetés fogyasztóval szembeni alkalmazását.
- 18 A nemzeti bíróság álláspontja szerint a k.p.c. 333. cikke 1. §-ának 2. pontjában foglalthoz hasonló szabályozás aláassa a 93/13 irányelv alapján a fogyasztónak nyújtott védelem hatékonyságát, mivel megakadályozza a fogyasztó megvédését a szerződés érvénytelenségének megállapításával járó különösen káros következményekkel szemben. A fogyasztó természetesen nem köteles elismerni a keresetet, mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy az eladónak vagy szolgáltatónak a kifizetett összeg visszatérítésére vonatkozó követelése főszabály szerint megalapozott, és a fogyasztó ennek teljes mértékben tudatában van. E cselekménnyel a fogyasztó eljárási helyzete is javul, mivel lehetőség nyílik arra, hogy az ügy a k.p.c. 102. cikke értelmében különösen indokolt esetnek minősüljön, és a fogyasztót csak az eljárási költségek egy részének a pernyertes eladó vagy szolgáltató részére történő megfizetésére kötelezzék, vagy hogy akár egyáltalán ne kötelezzék a fogyasztót az eljárási költségek viselésére. Másrészt a megítélt követeléssel kapcsolatos részletfizetés lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy kötelezettségének eleget tegyen, és megvédi őt a számára túlzott vagy akár elviselhetetlennek bizonyuló gazdasági teher veszélyével szemben.
- 19 Továbbá az ítélet azonnali végrehajthatóvá nyilvánításának kötelezettsége összeegyeztethetetlen a fogyasztóvédelem tényleges érvényesülésének elvével, mivel nem eredményezi annak a ténybeli és jogi helyzetnek a helyreállítását, amelyben a fogyasztó akkor lenne, ha a szerződés nem tartalmazna ilyen kikötéseket. A nemzeti bíróság álláspontja szerint az ilyen jellegű nemzeti szabályozás és a nemzeti ítélkezési irányvonal megakadályozza a fogyasztó azon különösen káros következményekkel szembeni védelmét, amelyekkel rá nézve a szerződés érvénytelenségének megállapítása járna, amiről a Bíróságnak a C-6/22. sz. ügyben 2023. március 16-án és a C-269/19. sz. ügyben 2020. november 25-én hozott ítélete szól. Amint ugyanis azt a hivatkozott határozatokban kifejezetten megállapították, a nemzeti bíróság feladata, hogy belső jogának összességét figyelembe véve minden szükséges intézkedést megtegyen annak érdekében, hogy megvédje a fogyasztót azon különösen káros következményektől, amelyeket a szerződés megsemmisítése a fogyasztóra nézve előidézhet. Ezenfelül, amint arra a hivatkozott határozatokban szintén felhívták a figyelmet, a 93/13 irányelv alapján biztosított fogyasztóvédelem nem fejeződik be

a szerződés érvénytelenné nyilvánításával, ugyanis a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésnek az egyes kikötései tisztességtelen jellege miatti érvénytelenné nyilvánítása esetén a tagállamok feladata, hogy nemzeti jogukon keresztül szabályozzák ezen érvénytelenné nyilvánítás hatásait, tiszteletben tartva az ezen irányelv által a fogyasztónak nyújtott védelmet, különösen azáltal, hogy biztosítják azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lenne. A nemzeti bíróságok a garanciái az uniós jog tényleges tiszteletben tartásának egy tagállamban, és biztosítják e jog leghatékonyabb érvényesülését, mivel ők jelentik az uniós jog természetes fórumát. A nemzeti bíróság kötelessége a jogalkalmazás szakaszában továbbra is az, hogy a nemzeti jogot „lehető leginkább” úgy értelmezze, hogy azt az irányelv által meghatározott célra tekintettel összegegyeztethetővé tegye az uniós joggal.

- 20 Az ítélet azonnal végrehajthatóvá nyilvánításának elmulasztása kizárt, mivel a k.p.c. hivatkozott 333. cikke 1. §-ának 2. pontjában foglalt rendelkezés szerint az ítélet azonnal végrehajthatóvá nyilvánítása kötelező. Másrészt az ítélet azonnal végrehajthatóvá nyilvánításának felfüggesztése (a k.p.c. 334. cikke) opcionális, mivel e rendelkezés a nemzeti bíróságra bízta, hogy az ítélet azonnal végrehajthatóvá nyilvánítását (mind a vagyoni, mind a nem vagyoni szolgáltatások tekintetében) a felperes általi biztosítéknyújtástól és a biztosíték módjának meghatározásától tegye függővé; e rendelkezésből nem következik a bíróság azon kötelezettsége, hogy a fél fogyasztói jogállása alapján függessze fel az azonnali végrehajthatóság megállapítását. Továbbá az, hogy az azonnali végrehajthatóság megállapításának feltétele, hogy a felperes az eladó vagy szolgáltató részére megfelelő biztosítékot nyújtson, azaz általában megfelelő pénzösszeget fizessen, nem jelenti valódi akadályát annak, hogy az ítélet később váljon végrehajthatóvá. Meg kell ugyanis jegyezni, hogy az ilyen típusú ügyekben a felek általában jelentős pénzügyi eszközökkel és gazdasági lehetőségekkel rendelkező eladók vagy szolgáltatók, ezért a biztosíték olyan pénzösszeg formájában történő nyújtása, amelyet egyébként is vissza kell fizetni, semmilyen akadályt nem jelent.
- 21 A fentiekben ismertetett hatások a végrehajtási eljárások általános következményei, mindazonáltal a fogyasztói ügyek sajátosságát az jelenti, hogy mindezek a hatások azt a fogyasztót érintik vagy érinthetik, aki az eladót vagy szolgáltatót megillető szolgáltatást ténylegesen teljes egészében vagy jelentős részben visszafizette, és ezáltal kielégítette az eladót vagy szolgáltatót megillető követelést.